

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Examens (CvE) op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet CvE de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
  - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;

- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
  - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
  - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
  - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.
- NB2 Als het College voor Examens vaststelt dat een centraal examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.
Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld via Examenblad.nl verstuurd aan de examensecretarissen.
Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:
- NB
- a. Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
  - b. Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden WOLF-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt. In dat geval houdt het College voor Examen bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 74 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

- 1 De onder '2 Algemene regels' geformuleerde bepalingen met betrekking tot een vraag zijn mutatis mutandis ook van toepassing op een kolon.
- 2 Bij de beoordeling van een essayvraag geldt dat, indien het maximum aantal woorden is overschreden, hiervoor geen scorepunt(en) in mindering wordt/worden gebracht.
- 3 Bij de beoordeling van de vertaling moet de score 0 worden toegekend indien in een kolon een zeer ernstige fout is gemaakt; deze score kan niet worden gecompenseerd door de juiste weergave van de rest van het kolon.
- 4 Indien bij de vertaling een aantekening is genegeerd en indien dit heeft geleid tot een onjuiste weergave van het desbetreffende tekstelement, één scorepunt / meerdere scorepunten in mindering brengen, afhankelijk van de zwaarte van de fout en het maximum van het desbetreffende kolon.
- 5 Indien bij de vertaling van een kolon een Grieks woord niet is vertaald en dit woord niet van essentieel belang is voor de betekenis van dit kolon, één scorepunt in mindering brengen, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.

4.1 Beoordelingsmodel voor de vragen

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Tekst 1

- 1 **maximumscore 2**
  - ἐκπεσῆ (χθονός) (regel 450) 1
  - (ζημιουμένη) φυγή (regel 454) 1
- 2 **maximumscore 1**

Het uithuwelijken van de prinses aan Jason / Het huwelijk van Jason met de prinses.
Of woorden van overeenkomstige strekking.
- 3 **maximumscore 1**

μωρίας (regel 457)

Vraag	Antwoord	Scores
4	B	
5	maximumscore 3	
	<ul style="list-style-type: none"> a. In het Grieks is sprake van een (nevenschikkende) hoofdzin (en ik wilde dat jij bleef) In de vertaling is sprake van een (doelaangevende) bijzin b. (Het gebruik van het) imperfectum (ἀφῆρουν) 	1 1 1
	Of woorden van overeenkomstige strekking.	
6	maximumscore 1	
	(μὴ παύση ποτὲ λέγους' Ἰάσον' ὥς) κάκιστός (ἔστ' ἀνὴρ) (regel 451-452)	
7	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> a. Ik zal opgelucht zijn; jij zult pijn hebben b. λέξασα (a) κουφισθήσομαι (b) λυπήσῃ (b) κλύων (a) 	1 1
	<i>Opmerkingen</i>	
	– Niet fout rekenen wanneer bij a. als antwoord is gegeven 'Ik spreek; jij luistert'.	
	– Niet fout rekenen wanneer bij b. als antwoord is gegeven λέξασα (a) σὲ (b) σὸν (b) κλύων (a).	
8	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> (De aoristus) ἔσωσα beschrijft een eenmalige/afgesloten gebeurtenis (ik heb jou gered) (Het imperfectum) ἔσωζε beschrijft een (langdurige) situatie (de draak bewaakte het vlies) 	1 1
	Of woorden van overeenkomstige strekking.	
	<i>Opmerking</i>	
	Niet fout rekenen wanneer als antwoord is gegeven '(De aoristus) ἔσωσα beschrijft een (afgesloten) gebeurtenis (ik heb jou gered), (het imperfectum) ἔσωζε beschrijft een poging (de draak probeerde het vlies te bewaken)'.	
9	maximumscore 1	
	Jason zegt dat de godin van de liefde / Eros haar ertoe heeft aangezet hem te helpen/redden.	
	Of woorden van overeenkomstige strekking.	
10	maximumscore 3	
	<ul style="list-style-type: none"> a. (zijn) ontelbare (ogen) / (zijn) reusachtig (lijf) b. De Griekse metafoor is: ik hield voor jou de fakkel van de redding omhoog In de vertaling is de metafoor: hield ik je levenslicht brandend 	1 1 1

Vraag	Antwoord	Scores
11	maximumscore 3	
	• a. Medea heeft Jason gered/geholpen (in Colchis en Iolkos)	1
	• b. Medea en Jason hebben samen kinderen	1
	• c. Jason heeft haar in een eed (aan de goden) trouw beloofd	1
	Of woorden van overeenkomstige strekking.	

Tekst 2

12	maximumscore 2	
	• a. Medea heeft van Creon gedaan gekregen dat ze nog een dag mag blijven (voor ze in ballingschap gaat)	1
	• b. Medea heeft van Aegeus gedaan gekregen dat deze haar asiel (in Athene) heeft aangeboden	1
	Of woorden van overeenkomstige strekking.	
13	maximumscore 1	
	De verwijten die zij (Jason in het voorafgaande) heeft gemaakt / De dreigementen (die ze tegen Jason, Creon en zijn dochter) heeft geuit.	
	Of woorden van overeenkomstige strekking.	
14	maximumscore 1	
	regel 873 t/m regel 881	
15	maximumscore 2	
	• ὄργας (regel 870)	1
	• θυμοῦ (regel 879)	1
16	maximumscore 3	
	• a. Trouwen met de prinses	1
	• Kinderen verwekken (bij de prinses / zijn nieuwe vrouw) als broers voor Medea's kinderen	1
	• b. (ὄς ἡμῖν δρᾶ τὰ) συμφορώτατα (regel 876) / (τοῖσι βουλευούσιν) εὖ (regel 874)	1

Opmerkingen

- Niet fout rekenen wanneer bij a. als antwoord is gegeven 'Kinderen verwekken (bij de prinses)' (in plaats van 'Kinderen verwekken bij de prinses als broers voor Medea's kinderen').
- Niet fout rekenen wanneer bij b. als antwoord is gegeven (θεῶν ποριζόντων) καλῶς (regel 879).

Vraag	Antwoord	Scores
17	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • Jason (denkt dat Medea het eens is met zijn handelwijze, maar) beseft niet dat Medea met deze woorden bedoelt dat ze vastbesloten is wraak te nemen • Het publiek beseft dit wel 	1 1
	Of woorden van overeenkomstige strekking.	
18	maximumscore 1	
	Medea wil Jason vragen of hij (via de prinses) aan Creon wil verzoeken of de kinderen in Corinthe mogen blijven (en niet in ballingschap hoeven te gaan) / Medea wil Jason vragen of de kinderen cadeaus mogen brengen naar de prinses.	
	Of woorden van overeenkomstige strekking.	
19	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • In vertaling 1 is τήνδ' opgevat als verwijzend naar het gezicht van één van de kinderen • In vertaling 2 is τήνδ' opgevat als verwijzend naar het oog / de ogen van Medea 	1 1
	Of woorden van overeenkomstige strekking.	

Algemeen

- 20 maximumscore 1**
Euripides laat haar na het doden van haar kinderen op de wagen van Helios / op de zonnewagen verschijnen.
Of woorden van overeenkomstige strekking.
- Opmerking*
Niet fout rekenen wanneer als antwoord is gegeven 'Euripides laat haar in de laatste scène op de μηχανή optreden'.
- 21 maximumscore 2**
- Volgens Aristoteles moet een tragedie medelijden/ἔλεος/angst/φόβος opwekken
  - en daardoor een katharsis/reiniging/κάθαρσις bij het publiek teweeg brengen (Dat is niet het geval als ontroering uitblijft)
- Of woorden van overeenkomstige strekking.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4.2 Beoordelingsmodel voor de vertaling

Kolon 22		
22	maximumscore 2 Κλύοις ἂν ἤδη τῶν ἐμῶν θεσπισμάτων. Je kunt nu mijn voorspelling(en) vernemen / Je zou nu mijn voorspelling(en) kunnen vernemen.	
	Κλύοις Je hoort / Moge je horen	1
	Κλύοις Je hoorde	0
Kolon 23		
23	maximumscore 2 Πρῶτον δ' ἐκεῖνο βούλομαι σαφῶς μαθεῖν. (Maar) eerst wil ik dit duidelijk vernemen:	
	μαθεῖν dat jij verneemt	0
Kolon 24		
24	maximumscore 1 ποῦ ἔστιν Μενοικεύς, waar is Menoikeus,	
Kolon 25		
25	maximumscore 2 ὅς με δεῦρ' ἐπήγαγεν; die mij hier(heen) heeft gebracht?	
	δεῦρο tot nu toe	1
Kolon 26		
26	maximumscore 1 Ὅδ' οὐ μακρὰν ἄπεστι, Deze/Hij is niet ver weg/verwijderd,	
Kolon 27		
27	maximumscore 1 πλησίον δὲ σοῦ. maar (is) vlakbij jou.	
Kolon 28		
28	maximumscore 2 Ἄπελθέτω νυν θεσφάτων ἐμῶν ἐκάς. Hij moet (nu/dan) weggaan, op een afstand / ver van mijn voorspelling(en).	

Vraag	Antwoord	Scores
Kolon 29 29 maximumscore 2	<p>Βούλη (Kolon 30) δῆτά σοι (Kolon 30) φράσω; Wil je (dan) dat ik het/ze jou vertel / bekend maak aan jou</p> <p>Niet fout rekenen: σοι verbonden met παρόντος τούτου (Kolon 30) (terwijl hij voor/bij jou aanwezig is) Niet fout rekenen: φράσω dat ik zal vertellen φράσω niet vertaald als vorm van φράζω</p>	0
Kolon 30 30 maximumscore 2	<p>παρόντος τούτου terwijl/hoewel die/hij/Menoikeus aanwezig is?</p> <p>πάρειμι elke andere betekenis dan 'aanwezig zijn' of een synoniem daarvan</p>	0
Kolon 31 31 maximumscore 2	<p>Κλύων γὰρ ἂν τέρποιτο τῆς σωτηρίας. Ja, want hij/Menoikeus kan zich / zou zich kunnen verheugen / zal zich wel verheugen over de redding als hij het hoort / gehoord heeft.</p> <p>ἂν τέρποιτο hij verheugt zich ἂν τέρποιτο hij verheugde zich</p>	1 0
Kolon 32 32 maximumscore 2	<p>Ἄκουε δὴ νυν θεσφάτων ἐμῶν ὁδόν, Luister (dan nu) naar de inhoud van mijn voorspelling(en),</p>	
Kolon 33 33 maximumscore 2	<p>Σφάξαι Μενοικέα τόνδε δεῖ σ' Het is nodig dat jij deze Menoikeus / Menoikeus hier doodt</p> <p>Niet fout rekenen: δεῖ σ' Het is nodig voor jou</p>	
Kolon 34 34 maximumscore 1	<p>ὑπὲρ πάτρας, ten behoeve van je/het vaderland,</p>	

Vraag	Antwoord	Scores
<p>Kolon 35 35 maximumscore 1 σὸν παῖδ', jouw zoon,</p>		
<p>Kolon 36 36 maximumscore 2 ἐπειδὴ τὴν τύχην αὐτὸς καλεῖς. en dat zeg ik je omdat jij zelf naar het lot / de beschikking vraagt.</p> <p>Niet fout rekenen: ἐπειδὴ omdat Niet fout rekenen: ἡ τύχη ongeluk ἡ τύχη geluk/toeval</p>		1
<p>Kolon 37 37 maximumscore 1 Τί φῆς; Wat zeg je?</p> <p><i>De woorden Τίν' εἶπας τόνδε μῦθον, ὦ γέρον zijn voorvertaald.</i></p>		
<p>Kolon 38 38 maximumscore 2 Ἄπερ πέφυκε, ταῦτα κἀνάγκη σὲ δρᾶν. Wat door het lot beschikt is, dat moet je ook doen.</p> <p>Niet fout rekenen: ταῦτα κἀνάγκη σὲ δρᾶν dat is ook noodzakelijk voor jou om te doen</p>		
<p>Kolon 39 39 maximumscore 2 ᾧ πολλὰ λέξας ἐν βραχεῖ χρόνῳ κακά. O jij die in korte tijd veel ellende / slechte zaken verteld hebt.</p> <p>O jij die dikwijls in korte tijd slechte zaken verteld hebt</p>		1
<p>Kolon 40 40 maximumscore 2 Σοί γ', ἀλλὰ πατρίδι μεγάλα καὶ σωτήρια. Ja, slecht voor jóú, maar voor het vaderland belangrijk en reddingbrengend / belangrijke en reddingbrengende zaken.</p> <p>Niet fout rekenen: πατρίδι μεγάλα καὶ σωτήρια voor het vaderland een grote redding</p>		

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Kolon 41

41 maximumscore 1

Οὐκ ἔκλυον,

Ik heb het/ze/je niet gehoord / Ik heb niet geluisterd,

Kolon 42

42 maximumscore 1

οὐκ ἤκουσα·

ik heb het/ze niet vernomen/gehoord / Ik heb niet geluisterd;

De woorden χαιρέτω πόλις zijn voorvertaald.

Kolon 43

43 maximumscore 2

Ἄνῆρ ὅδ' οὐκέθ' αὐτός·

Deze man is niet meer dezelfde;

Niet fout rekenen: Deze man is niet meer zichzelf

Kolon 44

44 maximumscore 1

ἐκνεύει πάλιν.

hij ontloopt zijn verplichtingen.

Niet fout rekenen: hij ontloopt zijn verplichtingen weer/opnieuw

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per school in het programma WOLF.
Zend de gegevens uiterlijk op 21 juni naar Cito.

6 Bronvermeldingen

---

tekst 1	Euripides, Medea regel 446-495
tekst 2	Euripides, Medea regel 866-905
tekst 3	Euripides, Phoenissae regel 903-921